

УКРАЇНЦІ В ДІАСПОРІ

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В КРАКОВІ ЗА ЧАСІВ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ МОНАРХІЇ ТА ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Ю.НОВІЦЬКА

Київський національний лінгвістичний університет

Анотація

У статті показано розвиток українських студентських організацій у Кракові за часів Австро-Угорської монархії та Другої Речі Посполитої. Висвітлюється роль Української студентської громади.

Ключові слова: Краків, Ягеллонський університет, Австро-Угорська монархія, Друга Річ Посполита, Академічна громада, Академія мистецтв, українські студенти, Гірнична академія, Українська студентська громада в Кракові, студентські корпорації.

Аннотация

В статье представлено развитие украинских студенческих организаций в Кракове в период Австро-Венгерской монархии и Второй Речи Посполитой. Освещается роль Украинской студенческой общины.

Ключевые слова: Краков, Ягеллонский университет, Австро-Венгерская монархия, Вторая Речь Посполитая, Академическая община, Академия искусств, украинские студенты, Горная академия, Украинская студенческая община в Кракове, студенческие корпорации.

Summary

In the article development of Ukrainian organizations of students in Krakow in the days of the Austro-Hungary monarchy and Second Ordinary Thing is shown. The role of Ukrainian Student Society is described.

Key words: Krakow, Jagiellonian University, Austro-Hungarian Monarchy, the Second Polish Republic, academic gromada, the Academy of Art, Ukrainian students, Mining Academy, Ukrainian student gromada in Krakow, student corporation.

У період між першим поділом Речі Посполитої (1772) і початком Другої світової війни (1939) розвиток Кракова визначали багаторазові політичні зміни. Умовно цей період можна поділити на 8 етапів. Перший розпочався з поділу Речі Посполитої в 1772 р., коли Краків став прикордонним містом, зазнав руйнувань під час військових операцій і в 1793 р. остаточно втратив атрибути столиці. Другий етап розпочався в 1795 р., коли місто було включено до складу Габсбурзької монархії, позбавлене самоврядування й зазнавало систематичної германізації. Третій етап пов'язаний з наполеонівськими війнами. Короткочасне перебування тоді Кракова у складі Великого герцогства Варшавського супроводжувалося його реполонізацією, сприяло економічному пожвавленню. Протягом четвертого періоду 1815–1846 рр., під час існування т.зв. Краківської Республіки, Краків стає осередком польського національно-визвольного руху. П'ятий етап розпочався в 1846 р., коли

місто було повернене до складу Австрійської монархії. Шостий етап пов'язаний з політичними реформами в Галичині, зокрема наданням провінції наприкінці 1860-х років елементів автономії, що утвердило роль Кракова як одного з політичних і культурних центрів Польщі. Сьомий етап – 1914–1918 рр. – визначали події Першої світової війни. Восьмий етап розпочався 11 листопада 1918 р. з проголошенням незалежності Другої Речі Посполитої і закінчився 1 вересня 1939 р., коли почалася Друга світова війна. В цей період Краків є одним з найважливіших освітньо-наукових і культурних центрів Польщі.

Основним джерельним матеріалом, який було використано у написанні статті, є документи Архіву Ягеллонського університету м. Кракова (Республіка Польща), зокрема фонди II 793, II 794, що зберігають статuti, списки, листування, звіти українських студентських організацій. Цінним джерелом є, зокрема, «Альманах українського студентського життя в Кракові», де містяться статті членів Української студентської громади. В дослідженні використано праці сучасних польських дослідників М.Кульчиковського, В.Серчика, З.Табаки, З.Лукавського, Е.Вішки, Т.Філяра¹.

Краків разом з Ягеллонським університетом, який є найстарішим університетом на польських землях, здавна притягував до себе молодь не лише з різних регіонів багатонаціональної Речі Посполитої, але також і з сусідніх держав. Серед краківських студентів було багато українців, які нерідко продовжували наукову кар'єру як університетські викладачі. М.Кульчиковський, досліджуючи університетські списки студентів з першої половини XIX ст., знаходить у них лише трьох студентів греко-католицького віросповідання: в 1804/1805 н.р. сина жешівського міщанина, 1826/1827 н.р. – сина міщанина з Кракова, 1849/1850 н.р. – сина урядовця з м. Самбора².

Ситуація почала виразно змінюватися в другій половині XIX ст. Під час доби «галицької автономії» університет (який відтепер носив назву Ягеллонського) стає знову важливим освітнім центром, до якого з'їжджається молодь з колишніх польських земель, що опинилися під владою Австрії, Пруссії та Росії. Значно зросла кількість викладачів та студентів. У 1913 р. у стінах університету навчалася понад три тисячі студентів, науково-дидактичну діяльність здійснювало 97 кафедр. Зростання кількості українських студентів було пов'язане з кількома причинами. Основною причиною було поширення освіти серед сільської верстви в Галичині наприкінці XIX ст. Усе більше селян, у тому числі й українці Галичини, навчалися у вищих навчальних закладах Австро-Угорської монархії, зокрема і в Кракові. Але були й інші причини. Серед них і те, що довгий час Ягеллонський університет притягував українську молодь можливістю навчатися на медичному факультеті, що був єдиним на території Галичини. Ситуація змінилася в 1894 р., коли було відкрито медичний факультет у Львівському університеті³.

Українці навчалися в Кракові також і в створеній ще в 1818 р. Школі рисунку і малярства при Ягеллонському університеті, пізніше перетвореній на самостійну школу (з 1900 р. – Академію) мистецтв. У її архівах збереглися списки студентів з 1873 р. У найдавніших з них знаходимо п'ять прізвищ українських, але, напевно, це не були перші студенти-українці в стінах навчального закладу. Так, відповідно до свідчень Д.Горняткевича, відомий маляр Т.Копистинський був учнем школи ще перед 1873 р.⁴ Серед найвідоміших вихованців Академії – українців – слід згадати відомих художників Олексу Новаківського, Осипа Куриласа, Івана Труша та Михайла Бойчука⁵.

Перша українська студентська організація в Кракові під назвою Академічна громада була створена в 1887 р. Її статут (30 жовтня ц.р.) передбачав, що товариство «має бути осередком наукового і товариського життя Русинів-академіків, а також дбати про моральну і матеріальну підмогу своїх членів»⁶. Першим головою товариства став студент IV курсу медицини Іван Колесса, заступником – Гілар Ортинський. Перед новоствореним товариством було чимало завдань. Потрібно було укомплектувати бібліотеку, винайняти приміщення для товариства, що вимагало чималих коштів. Скромні складки членів Академічної громади не могли в достатній кількості забезпечити виконання цих завдань. Бібліотеку було утворено за рахунок дарувань книжок. Вона збільшувалася у дуже швидкому темпі. 13 червня 1888 р. у ній було лише 20 томів, 4 листопада – 224, а в жовтні наступного року вже 570. Серед них – 323 томи белетристики, 71 – поезії, 57 – філософії, 39 – з історії, 34 – природничих наук, 23 – економіки, 23 – етнографії. Незабаром також було винайнято двокімнатну квартиру на другому поверсі по вул. Миколайській, 5. Громада діяла лише кілька років. Після відкриття медичного факультету у Львові в 1894 р. значна кількість українців, що навчалися до того часу в Кракові, перевелася до Львівського університету, і як наслідок – Академічна громада розпалася⁷.

Друга хвиля українців наплинула до Кракова спочатку в 1901 р., а потім у 1910–1911 рр. у зв'язку з гострими польсько-українськими суперечками у Львівському університеті і бойкотом цього освітнього закладу українцями, яких називали «сецесійоністами». У Кракові українські студенти спочатку гуртувалися навколо місцевого товариства «Просвіта». Лише в 1911 р. вони створили окрему Академічну громаду (назва символізувала зв'язок з товариством, яке діяло в дев'яностих роках XIX ст.), але і далі співпрацювали з краківською читальнею. Опікуном студентського руху як в той час, так і в міжвоєнний період був поет і майбутній професор Ягеллонського університету Богдан Лепкий. Він чимало допомагав Академічній громаді і неодноразово виступав з рефератами на її засіданнях⁸.

Під час Першої світової війни діяла лише читальня «Просвіти», яка містилася по вул. Флоріанській. Тут збиралася невелика кількість студентів, які на той час перебували в Кракові. Однак у листопаді 1918 р. більшість з них виїхала з міста. Після закінчення війни Краків і надалі динамічно розвивався як один з головних науково-освітніх польських осередків. Поряд з Ягеллонським університетом та Академією мистецтв розпочали також свою діяльність нові вищі навчальні заклади. Першою з них була Гірнична академія, що була заснована в квітні, а урочисто відкрита в жовтні 1919 р. Студенти здобували освіту на двох факультетах – гірничому та металургійному. Другим вищим навчальним закладом, заснованим у 1925 р., були Вищі торгівельні курси, попередниками яких були середня Торгівельна школа та Товарознавчий інститут. Навчання проводилося на двох факультетах – товарознавчому та торгівельному.

У міжвоєнний час розбудовувався і Ягеллонський університет: створювалися нові клініки медичного факультету, став до ладу новий корпус Ягеллонської бібліотеки, зростала кількість факультетів та напрямків навчання. У цей період існували такі факультети: теологічний, правничий, медичний, фармакологічний, філософський та агрономічний. Варто додати, що в 1925 р. у межах університету виник інтердисциплінарний Студіум слов'янських мов, до складу якого увійшли також дві українознавчі кафедри – української мови та української літератури. Продовжувала свою діяльність також і Академія мистецтв, де навчання відбувалося на двох факультетах – малярства та різьблення. У 1926 р. було відкрито архітектурний факультет, але функціонував він лише півтора року, після чого був закритий⁹.

Восени 1919 р. до Кракова повернулися поодинокі українські студенти, перше зібрання яких відбулася в лютому 1920 р. у помешканні краків'янки Марії Піпчиньської. Тоді було вирішено організувати низку культурницьких зустрічей. Головними ініціаторами і організаторами імпрез були Дем'ян Горняткевич, Наталія Малінівна (студенти Академії мистецтв), Юліан Худик та Маркіян Дзерович (обоє з медичного факультету Ягеллонського університету). Передусім активними були студенти медичного, правничого та філософського факультетів університету. Студентські заходи відбувалися в приватних помешканнях, де зустрічалася не лише молодь, але й старше покоління українців, які проживали в Кракові. Навесні 1922 р. почалися регулярні сходи в «Будинку праці». Серед їх активістів у той час слід пригадати студентку Юлію Ярошівну, яка відіграла видатну роль у житті студентської громади і взагалі української колонії в Кракові. Ярошівна вивчала класичну філологію в Ягеллонському університеті, але, крім «мертвих» мов, опанувала також англійську та французьку, грала на фортепіано і мала дуже гарний голос. Знання іноземних мов

використовувала для політичних цілей, зокрема, вона інформувала про українські справи членів місії Антанти, які перебували на той час у Кракові¹⁰.

Окрім діяльності на культурній ниві – влаштування вечорів, присвячених Тарасові Шевченкові та інших літературних вечорниць, розважальних імпрез, лекцій і т.ін., українські студенти опинилися перед необхідністю організації взаємної допомоги. Вона ставала все більше потрібною. До Кракова прибули нові студенти і серед них: Діонізій Король (Гірнична академія), Осип Дзедзіц (агрономічний факультет ЯУ), Мирон Латишевський (музичний факультет ЯУ), Лев Гец, Василь Крижанівський, Олекса Карпенко, Петро Обаль і Северин Борачок (Академія мистецтв), молода поетеса Наталія Лівицька, дочка Андрія Лівицького, президента УНР в екзилі, Кость Карван (філософський факультет ЯУ), Софія Гладівна (агрономічний факультет ЯУ), Роман Криштальський, Василь Палидвір (правничий факультет ЯУ). На початку 20-х років ХХ ст., як відомо, у Львові діяв нелегальний український університет, але він не давав можливостей повноцінного навчання на гуманітарних та мистецьких факультетах. Більш привабливим було навчання «під королівським Вавелем».

Навесні 1921 р. у Кракові утворюється секція студентської взаємодопомоги. Головою було обрано Юліана Худика, скарбником – Єлизавету Круківну, секретарем – Дем'яна Горняткевича. Перше надходження було від проведення вечора, присвяченого Т.Г.Шевченку. Його програму склали виступи студентів, які справили незабутнє враження на глядачів. Промову виголосив Я.Галушак, студент права ЯУ, мішаний та чоловічий хори під керівництвом В.Палидвора виконали низку пісень на слова Т.Шевченка, соло виступали О.Посацька і В.Крижанівський, декламував вірші М.Лятишевський, фортепіанне соло Ю.Ярошівни. Гроші одразу були поділені між трьома найбільш бідними товаришами. Так само робили і в наступних роках. У 1922 р. було налагоджено контакт з американським товариством YMCA (Young Men's Christian Association, «Товариством молодих християн»). Велику допомогу українській студентській громаді Кракова надала особисто дружина керівника YMCA – пані Ровз¹¹.

У 1922 р., дякуючи старанням українських громадян Кракова А.Будзиновського і П.Калюжницького та представника студентства Дем'яна Горняткевича, відновлено філію «Просвіти». Не вдалося одразу викупити приміщення для товариства, але від того часу всі культурні імпрези відбувалися під егідою «Просвіти». Чималий ефект справив концерт, проведений 20 травня 1922 р. у Старому Театрі. Д.Горняткевич згадував про нього: «Ще буйніше – чим раніше бувало, – гомоніла українська пісня по просторій салі «Старого театру», неслися срібні, мрійливі звуки балалайок і могутній голос челя. І хоча прогомоніла пісня, остався зате тривалий, прекрасний тон рідної пісні й слова, всі ми були тоді під

болючим вражінням березневого акту Ради амбасадорів про приналежність Східної Галичини»¹². У такий спосіб закладався фундамент відродження громадської консолідації українських студентів у Кракові.

У 1923/1924 н.р. до міста приїхала більша, ніж у попередніх роках, кількість студентів-«сецесійоністів» зі Східної Галичини, що було спричинено невдачею у боротьбі українців за власну вищу школу. Український таємний університет і політехніка перебували на той час в стані агонії, але тим не менше виїзди зі Львова українських студентів критикували за руйнування національної солідарності. Незалежно від оцінки цих подій вплив нових колег заохотив краківських студентів-українців до створення власної організації. Лише в такий спосіб можна було користуватися з грошей, призначених на цільову допомогу студентам від влади ЯУ. До тієї пори користувалася з тих фондів лише польська та єврейська молодь¹³.

Думка про створення власного студентського товариства з'явилася навесні 1924 р. серед студентів Ягеллонського університету. В червні 1924 р. утворено товариство Українська студентська громада в Кракові (УСГ) як аполітичну, самопомогову організацію. Статут Громади затвердив Сенат Ягеллонського університету. До організації записалося спочатку близько 90 осіб. На перших загальних зборах 29 жовтня 1924 р. засновницький комітет на чолі з Маркіяном Дзеровичем представив до затвердження статут товариства, але виявилось, що зміст документа викликає контрверсії. Половина студентів (близько 40 осіб лівих поглядів) залишила збори, а потім тривалий час залишалася в опозиції до УСГ. Товариству не вдалося також налагодити відносини зі Студентською громадою у Львові, яка вимагала засудження сецесії «краків'ян». Це вдалося зробити лише після 1925 р.¹⁴

Після перших загальних зборів широко обговорювалося питання створення окремого українського університету. Спеціальна резолюція, прийнята на зібранні, вимагала створення такого навчального закладу у Львові, можливого надання державного статусу існуючим приватним курсам і легалізації таємного українського університету. Збори звернулися із закликом, аби Сенат ЯУ «для добра науки і мирного співжиття двох великих слов'янських братніх народів, в порозумінні з Науковим Товариством ім. Т.Шевченка у Львові, вжив усіх своїх впливів і допоміг морально до заснування повного державного університету з українською мовою викладання у Львові». Однак ці резолюції залишилися без відповіді¹⁵.

Головними цілями товариства були:

- Зорганізувати студентів-українців та вільних слухачів, які навчаються в Ягеллонському університеті у Кракові.

- Репрезентування їх перед університетською, державною, місцевою владою, суспільством та його групами, національними, державними, закордонними і міжнародними студентськими організаціями.

- Охорона культурних, моральних, матеріальних інтересів членів організації, студентської честі і гідності.

- Утримання єдності зі студентськими організаціями як на території Польщі, так і поза її межами для взаємного обміну думками, інтелектуальної та матеріальної допомоги.

- Зорганізування самопомоги членів товариства у всіх ділянках.

- Утримування читальні, бібліотеки, організація наукових засідань, дискусій, приготування свят, концертів, аматорських виступів, лекцій і т.д.

- Надання інформації особам, які хочуть навчатися або нострифікувати закордонні дипломи в Ягеллонському університеті¹⁶.

Українською студентською громадою керувало правління (відділ з головою товариства). Окрім того, були вибрані колегіальний суд і ревізійна комісія. Оскільки не було грошей на власне приміщення, то правління виклопотало згоду на користування однією з університетських аудиторій. Тут відбувалися чергування членів правління УСГ, організовувались т.зв. дискусійні зустрічі, можна було також прийти і скористатися з українських часописів, які передплачувало товариство.

Восени 1925 р. до Кракова прибуло ще близько 100 українських студентів. Збільшилася кількість членів УСГ, створено окрему культурно-освітню секцію, в рамках якої починали зароджуватися нові фахові гуртки: географічний, математично-природничий, пластовий (займався скаутством), господарчо-кооперативний та соціологічний. Зі зміною статуту в 1926 р. вищеназвані гуртки було перетворено на секції, які підпорядковувалися правлінню. Ця зміна дала можливість прийняття до Громади також студентів з інших вищих навчальних закладів – Гірничої академії, Академії мистецтв, Вищих торгівельних курсів – як членів з обмеженими правами. Чимало цих студентів вимагало наступної зміни статуту в 1931 р. У 1928 р. Українська студентська громада вступила до Центрального союзу українських студентів (ЦЕСУС), що був визнаний у тому ж році львівськими студентами як єдиний представник українських студентських організацій¹⁷.

Головами Української студентської громади в Кракові були: Юліан Винницький (1924/1925, 1925/1926 н.р.), Мирон Лятишевський (1926/1927), Ярема Совяковський (1927), Василь Витвицький (1927/1928, до 31 січня), Олександр Гайдукевич (1928, 1928/1929), Володимир Ничай (1929/1930), Володимир Кобільник (1930/1931, до травня 1931 р.), Іван Красник (до грудня 1931 р.)¹⁸, Ярослав Ковалов (1931/1932), знову Володимир Кобільник (1932/1933), Тарас Даниш (1933/1934), Теодозій Сташко (1934/1935), Фома Лапічак

(1936/1937, до січня 1937 р.), Тарас-Костянтин Гринишин (від січня 1937 р. до січня 1938 р.), Володимир Федак (1938), Тадей Білас (від 1 січня до 4 березня 1939 р.) та Андрій Гарасовський (від 4 березня 1939 р.)¹⁹.

Від початку 1925/1926 н.р. товариство УСГ отримувало від влади Ягеллонського університету 2–2,5 тисячі злотих щороку. В такий спосіб було повернуто частину грошей, які студенти сплатили, коли записувалися на навчальний рік, т.зв. вписове. Джерелом надходжень Громади були також членські внески, які давали в сумі 300–500 злотих, також сума надійшла від Товариства прихильників освіти, а також гроші зі свят, які організувала Громада. Незважаючи на невеликі прибутки, студенти виділяли з бюджету Громади певні суми на інші організації та наукові інституції, наприклад, на Фонд рідної мови Товариства «Рідна Школа»²⁰.

Окрім самоосвіти та організаційної праці, одним із завдань УСГ була акція допомоги. У листопаді 1925 р. у рамках товариства утворено Студентську самодопомогу, яка в червні 1926 р. була перетворена в економічний відділ. Коли в 1925/1926 н.р. Громада отримала від університету першу квоту допомоги, значна частина дотацій – 1000 злотих – була призначена на матеріальну допомогу для членів товариства. З того часу щорічно така сума вкладалася в фонд допомоги – на початку 1930-х років на рахунку було близько 6000 злотих. Відділ надавав короткотермінові (3 місяці) позички на суму до 30 злотих. Але вони не вирішували матеріальних проблем студентів. Громада висунула пропозицію створення власної їдальні – на т.зв. «фонд кухні» було зібрано 3,5 тисячі злотих. Іншою ідеєю студентів було викуплення «Народного Дому» – для всіх українських організацій Кракова²¹.

Зібрання, на яких виголошувалися реферати та дискусії на різні теми – наукові та суспільно-політичні, були щоденною працею товариства. Існувала бібліотека, що налічувала в 1925/1926 н.р. 116 томів, закуплених власними силами або подарованих приватними особами. Брак коштів не давав можливості закупити більшу кількість книжок, але вже в 1930 р. бібліотека нараховувала 454 томи. Книгозбір складався з художньої літератури українською мовою та з потрібних студентам праць з історії, економіки, інших суспільних та природничих дисциплін. Товариство передплачувало кільканадцять різних українських газет і журналів, зокрема «Діло», «Громадський голос», «Українська Рада», «Український Голос», «Літературно-науковий вісник», «Нова культура», «Стара Україна», «Рідна Школа», «Світ», «Наше життя», «Нова хата», «Поступ», «Господарсько-кооперативний часопис», «Зіз». Бібліотекою завідувала студентка, яка була представницею правління УСГ²².

Товариство організувало курси англійської мови, а також хор під керівництвом студента музикознавства Мирона Лятишевського. У 1926 р. студенти почали видавати свій друкований орган – журнал «Краківські Вісті». Але через брак коштів світ побачило лише

два його номери. Лише через п'ять років Громада видала журнал – «Альманах українського студентського життя в Кракові» (1931). Світ побачив лише один номер під редакцією Володимира Ничая, Миколи Бажанського, Ярослава Салука та Івана Красника. У 1930 р. географічна секція Громади видала під редакцією Володимира Кубійовича «Науковий збірник», а літературний гурток – один номер літературного журналу «Журавлі» під редакцією Богдана Кабарівського та Івана Атаманюка²³.

Багато студентів на пропозицію правління вступило до «Просвіти», де працювали в аматорському театральному гуртку, виголошували реферати на актуальні теми, готували свята для української діаспори. Спільно з «Просвітою» Громада наймала приміщення по вул. Баштовій. Студенти багато робили для охорони військових могил – опікувалися українськими похованнями в Домб'ю. Громада займалася не лише внутрішніми, але й загальноуніверситетськими справами, між іншим, виступала проти засади «*numerus clausus*» (обмеження кількості студентів), яка стосувалася також українців факультету медицини та фармакології²⁴.

Товариство Українська студентська громада в Кракові, що гуртувало навколо себе переважно галичан, налагодило контакти з місцевою громадою студентів з Великої України, створеною ще в 1921 р. Спочатку ці стосунки були приязні, але з часом погіршилися в результаті політичних конфліктів²⁵.

Краківська Громада студентів емігрантів з Великої України була заснована в 1921 р. Віддалена від свого варшавського центру (заснованого в червні 1921 р. Союзу українських студентів емігрантів – СУСЕ), вона була малочисельною, потерпала від нестачі коштів і одночасно була критично налаштована до вищого керівництва. У 1922–1923 рр. вона була дисциплінарно виключена зі складу СУСЕ за невиконання постанов III з'їзду і конференції представників громад. Але через певний проміжок часу краківська організація підпорядкувалася центральній владі і знову була прийнята до Союзу²⁶.

У 1923/1924 н.р. Українська студентська громада вихідців з Великої України (УСГ – така назва була тоді у вжитку) нараховувала 12 членів, з яких троє навчалися в Ягеллонському університеті, троє – в Гірничій академії і шість – в Академії мистецтв. Останні заклали малярський гурток при Громаді, а в 1924/1925 н.р. утворили власну організацію – Українську громаду студентів художників (УГСХ), яка нараховувала тоді 9 членів. У тому самому році УСГ з Великої України мала ледве 7 членів, її очолював О.Сокорин, секретар – С.Суходол. Вона підтримувала відносини з УГСХ, місцевою «Просвітою», філією Союзу українок та іншими краківськими українськими організаціями. У 1926 р. великоукраїнська УСГ в Кракові нараховувала 12 членів, а УГСХ – 9. Останню в 1927 р. очолювали Сергій Литаненко (голова) і Олександр Карпенко. Принаймні до 1926 р.

великоукраїнська УСГ не мала власного приміщення, але в тому році знайшла «куток» у приміщенні філіалу Українського центрального комітету в готелі «Вікторія». Тут знаходилася студентська бібліотека, яка на той час нараховувала 90 томів. Від того часу правління УЦК і УСГ тісно співпрацювали²⁷.

Життя українських студентів-емігрантів в Кракові було не просте. Вони заробляли на життя тимчасовими заробітками, лекціями та репетиторством. Час від часу невелику матеріальну допомогу надавав Союз українських студентів-емігрантів та Товариство допомоги біженцям з України. Найбідніші отримували регулярну допомогу від Івана Феценка-Чопівського – професора Гірничої академії, колишнього діяча Української Народної Республіки²⁸. Незважаючи на таку ситуацію, студенти не занедбували культурно-освітньої праці, організували лекції на популярні, загальноосвітні і наукові теми.

У 1927 р. окрему організацію – Незалежне товариство українських студентів «Пролом» – заклали соціалісти. Хоча від 1925 р. прогресувала консолідація краківського студентського середовища, але одночасно проглядався поділ в УСГ на два табори: соціалістичний та націоналістичний. Членам «Пролому» не вдалося опанувати сфери самопомоги, яку контролювала Українська студентська громада в Кракові. Зрештою їх організація перейшла до опозиції, а в 1928 р. вийшла з лав УСГ. Користь з того була лише та, що «Пролом» відтягував українців від польських соціалістичних гуртків «Життя» (Незалежний союз студентської соціалістичної молоді, створений у 1922 р.) і «Орка» (Орган незалежної народної молоді, закладений у 1927 р.), а полеміка з цією організацією допомогла в кристалізації ідейного обличчя націоналістів²⁹.

У 1928 р. соціалісти з «Пролому» запропонували Українській студентській громаді в Кракові скликати зібрання в Ягеллонському університеті в справі відкриття українського університету. Через те, що зібрання мало бути організоване спільно з вищеназваними польськими соціалістичними гуртками, які в той час видали антиукраїнську відозву, ця пропозиція була відхилена. В інших справах співпраця з польськими студентами теж не складалася добре. В польському студентському середовищі переважали прихильники «вшехполяків», з якими із зрозумілих причин не підтримувано контактів. Виразом самоідентифікації українських студентів у Кракові стали шапки-«мазепинки», які на той час носили львівські студенти. Краківські українці, не чекаючи на дозвіл, почали їх носити влітку 1928 р., відкидаючи польські шапки «Братняків». У 1926/1927 н.р. питання послідовної національної ідентичності викликало неоднозначну реакцію серед студентів. З загальної кількості 420 студентів греко-католиків у Кракові 342 студенти записали себе в університетських картах українцями, решта – русинами. У 1928 р. Українська студентська

група викреслила зі списку своїх членів усіх студентів, які задекларували себе русинами. Це було мотивовано тим, що в статуті товариства не передбачалося членства «русинів»³⁰.

У перших роках існування Української студентської громади його правління займалося організаційними справами. Цю діяльність можна поділити на чотири сфери: організаційно-адміністративну, самопомогову, культурно-освітню, професійно-наукову. У той час було утворено допоміжний орган, в який входили такі професійні гуртки – географічний, математично-природничий, спортивний. У 1926 р. їхнє місце зайняли секції. Кожна з них діяла на підставі статуту Української студентської громади в Кракові, мала власні правила, але підпорядкована була правлінню. В секціях брали участь переважно студенти тих самих факультетів, які готували лекції і реферати, дискутували, збирали фахову літературу у власних бібліотеках, видавали свої праці. На початку 1930-х років існувало 14 секцій.

1. Географічна секція була заснована у 1925/1926 н.р. До її завдань належало згуртування українських студентів, які вивчали географію, допомога в їхній науковій праці, організація фахових зібрань, проведення популярних лекцій для усіх членів Громади. Кількість членів коливалася від чотирьох до восьми. В 1930 р. видано спеціальний «Науковий збірник» під редакцією Володимира Кубійовича, де були надруковані праці молодих географів³¹.

2. Спортивна секція – найстаріша, початково об'єднувала лише футболістів. Коли в 1927 р. кілька українців записалося на нововідкритий факультет фізичного виховання Ягеллонського університету, то вони зміцнили секцію і активно пропагували ідею спорту. Протягом кількох років зростає кількість спортивних дисциплін, у тому числі зимових, розвинулася туристика. За головування товариша Малиса, а потім товариша Левицького, крім футбольних матчів, організовано курс плавання в басейні YMCA, жіночу команду з баскетболу, правління виклопотало безкоштовний вхід на тенісні корти біля стадіону «Срасовія». У той час український легкоатлет Новосільський був висланий на студентські змагання, де встановив три рекорди: в бігу на 100 м, стрибках у висоту і у довжину. Секція організувала також екскурсії до соляних шахт у Велічці та Ойцові. Її стараннями було видано «Спортивну газету», організовано змагання з настільного тенісу та шахові турніри³².

3. Пластова секція – виникла в 1926 р., але на початку 1930-х років нараховувала 70 осіб, у тому числі 30 дівчат. Вона об'єднувала найбільш національно свідому молодь, мала власну бібліотеку і утримувала хор, щорічно організовувала – поєднане з екскурсією – «Свято Весни», яке притягувало багато молоді і студентів³³.

4. Господарсько-кооперативна секція – була утворена у 1927 р. студентами різних факультетів, які були одночасно слухачами Вищого кооперативного курсу, що читався на

сільськогосподарському факультеті Ягеллонського університету. Секція нараховувала 60–90 членів, її метою було поширення економічних знань, зокрема знань про кооперацію і каси заощаджень, пропагування ідеї цих інституцій в українському суспільстві. Спеціалізована бібліотека секції нараховувала понад 100 томів, які стосувалися теорії кооперації, економіки та технології торгівлі, нею передплачувалися також економічні щорічники, газети та журнали з кооперації³⁴.

5. Технічна секція, створена в 1927 р., об'єднувала студентів Гірничої академії, займалася пропагандою технічної освіти, заохочувала молодь до навчання у цьому закладі, щорічно організовувала т.зв. «Гірничий вечір». Секція нараховувала 15 членів і диспонувала бібліотекою, що налічувала близько 50 томів фахової літератури. Опікуном секції був професор Академії Іван Фещенко-Чопівський³⁵.

6. Секція студенток. Поряд з напливом до Кракова українських студентів зростала кількість студенток-українок. Багато дівчат навчалася на педагогічному і філософському факультетах Ягеллонського університету та Вищих торгівельних курсах. 17 липня 1927 р. виник український жіночий гурток самовиховання і самоосвіти. Під кінець 1920-х років він нараховував 70 членів, підтримував контакти із Союзом Українок у Львові та його філією в Кракові, з жіночими студентськими секціями у Львові, Познані, Вільно і Чернівцях. З культурних акцій секції слід згадати організацію національних свят та концертів, наприклад, відзначення ювілеїв Ольги Кобилянської та Лесі Українки. Секція організувала також вечори танців, прибуток з яких призначався на благодійні цілі або на матеріальну допомогу товаришкам³⁶.

7. Медична секція, створена в 1927 р., нараховувала близько 60 осіб – студентів факультетів медичного і фізичного виховання ЯУ. Їхня кількість зменшувалася, оскільки щораз менше українців приймали на навчання на медичний і фармацевтичний факультети – щодо них застосовували правило «*numerus clausus*». Секція мала чудову медичну бібліотеку, підтримувала контакти з українським Гігієнічним товариством у Львові.

8. Музична секція виникла в 1927 р., утримувала два хори – чоловічий та змішаний, які здобули велику популярність. Виступали вони, між іншим, і під час концертів, присвячених Тарасові Шевченку. Взимку діяв оркестр струнних інструментів, організовано «Свято Слова і Пісні».

9. Секція україністів виникла в 1928 р. і об'єднувала спочатку кільканадцять студентів україністики. Створений при секції в 1929 р. гурток літераторів проводив авторські вечори, видав також один номер літературного журналу «Журавлі» (1930). Під кінець 1930 р. згадуваний гурток перетворився на окрему секцію. З часом її склад збільшився і до літераторів приєдналися представники прихильників мистецької творчості. Функціонували

три підгрупи: літературна, мистецька та музична, які діяли під спільною назвою «Ладо», запропонованою професором Б.Лепким.

10. Секція Вищих торгівельних курсів, закладена в 1928 р., нараховувала на початку 1930-х років 30 членів. Завданням секції були організація самодопомоги в науці, зокрема з математики, та ведення канцелярських справ Громади.

11. Правничка секція виникла в 1928 р. Через те, що значна кількість її членів навчалася екстерном, секція відіграла роль своєрідного інформаційного бюро³⁷.

12. Секція студентів Волині, Полісся, Підляшшя і Холмщини була єдиною, яка об'єднувала студентів з огляду на територіальний критерій. Виникла під кінець 1929 р., коли до Кракова приїхала більша кількість молоді з цих земель, і нараховувала 10 членів. Вона розгорнула жваву інформаційну діяльність, пропагувала вивчення краєзнавства, підтримувала контакти з подібними організаціями інших університетських осередків³⁸.

13. Педагогічна секція, створена восени 1930 р., об'єднувала 30 студентів дворічного курсу педагогіки. Займалася фаховими проблемами, зокрема збирала інформацію про українське шкільництво і представляла результати своїх досліджень у рефератах. Мала власний хор, передплачувала педагогічні журнали.

Існувала ще одна секція – природнича, але припинила свою діяльність у 1929 р., коли її покинули члени-соціалісти³⁹.

Щоб уявити собі обсяг діяльності Громади, варто подати дані з фінансового звіту за 1929/1930 н.р. Прибуток організації складав 2500,80 злотих, видатки – 1800,50 злотих. Сальдо – 700,30 злотих, яке залишалося, виконувало функцію позичкового фонду, з якого також купувалися потрібні книжки. Книгозбір всіх бібліотек секцій нараховував на той час 190 томів. Протягом року члени Громади виголосили в цілому 25 рефератів для усіх студентів (не рахуючи виступів на внутрішніх зібраннях секцій). Проведено одинадцять свят з приводу різних подій, шість студентських імпрез, п'ять екскурсій, виготовлено сім т.зв. «живих газеток», які увійшли до студентського «репертуару» від 1928 р. «Живі газетки» завжди містили виразні гумористичні і сатиричні замальовки з актуального студентського життя, авторами яких були, зокрема, члени Громади, студенти філософії Мирослав Завицький та Микола Бажанський⁴⁰.

На переломі 1920-х і 1930-х років УСГ заклала низку корпорацій – «Сян» (1927), «Чорноморе» (1928), «Хортиця» (1930) та «Запоріжжя» (1931). У січні 1932 р. у Кракові виникла також жіноча корпорація «Заграва». Ці організації опікувалися ідеологічною сферою життя українських студентів у Кракові, а також багато працювали на культурно-освітній ниві. Сама Громада надавала перевагу благодійним акціям. Корпорації не конкурували з нею, а корпоранти одночасно залишалися членами УСГ. Корпорації ставили

собі амбітні політично-виховні завдання: «кристалізацію творчої національної думки, культивування історичних традицій, боротьбу з опортунізмом і рабською поведінкою, виховання характеру [студентів], прививання карності, почуття гордості і обов'язку». Навчання мало бути часом інтенсивного теоретичного приготування членів корпорації до практичної праці на українських землях⁴¹.

Краківські корпорації діяли легально, хоча деякі зустрічі мали таємний характер. Відносини між вищезгаданими організаціями були дуже приязні. Найстарша і найчисельніша на краківському ґрунті корпорація «Сян» нараховувала в 1928 р. 60 членів. Корпоранти проводили ідеологічну працю як серед членів «Сяну», так і серед усього загалу студентів. Вони перші в Кракові святкували річницю 1 листопада та 22 січня. Корпорація отримала дозвіл на впорядкування українських могил у Домб'ю, і це стало початком закладення Товариства охорони військових могил у Кракові. Крім того, корпоранти брали активну участь у діяльності Української студентської громади, «Просвіти», «Рідної школи». Головними діячами «Сяну» були Богдан Бахталовський, Зенон Залуцький, Григорій Боднарук, Володимир Ничай, Ярослав Воевідка, Антон Луцький, Теодор Дзюбановський, Володимир Постригач, Антон Жуковський, Остап Баран, Анатолій Грицай.

Друга з краківських корпорацій – «Чорноморе» – виникла 3 травня 1928 р. і нараховувала близько 20 членів. Свою назву і організаційні засади вона перейняла від братньої організації, яка діяла в Познані. Зміст діяльності цієї корпорації був аналогічний «Сяну». Членами правління були Богдан Кабарівський, Антон Орловський, Павло Горницький та Іван Микіта.

Наймолодша корпорація «Хортиця» була утворена в травні 1930 р. групою студентів у складі Маріанна Пасічника, Ярослава, Гриневича, Степана Качала і Осипа Ставничого. Вона нараховувала понад 20 членів і мала невелику бібліотеку з 24 томів⁴².

У 1932/1933 н.р. Українська студентська громада в Кракові нараховувала 271 особи (у тому числі 213 студентів і 58 студенток), з яких 206 осіб було студентами Ягеллонського університету, 40 – Вищих торгівельних курсів, 10 – Академії мистецтв, 7 – Гірничої академії, 2 – Вищого кооперативного курсу, 2 – Державного педагогічного курсу і 4 – з інших навчальних закладів (разом 223 звичайних члена Громади і 48 надзвичайних)⁴³.

Тодішнім головою УСГ був Володимир Кобільник, першим віцепрезесом – Тарас Даниш (обоє – студенти медичного факультету). До складу правління входив також Тома Лапичак (на посаді господаря товариства). Громада в 1932/1933 н.р. здійснювала благодійну діяльність, але її сфера була обмежена тривалою економічною кризою. У тому році до товариства надійшло 162 прохання про надання позичок, з чого вдалося реалізувати лише

111 на загальну суму 2223 злотих. Додатково надано 8 особам право стипендіальних обідів, що було можливим завдяки 205 злотим, які надав Громаді Ягеллонський університет⁴⁴.

У тому ж навчальному році при УСГ функціонували такі секції: спортивна, технічна, студентів Волині, Полісся і Холмщини, секція Вищих торгівельних курсів, господарчо-кооперативна, правнича, мистецький гурток, медична та короткий термін пластова секція, яку правління Громади змушене було розпустити 6 лютого 1933 р. Ліквідація останньої була пов'язана з тим, що ще в 1930 р. польська влада оголосила поза законом організацію «Пласт», яка була центром українського скаутизму⁴⁵.

При Громаді функціонувала і надалі бібліотека, яка нараховувала на той час 501 том, передплачувано 10 журналів. Бібліотека зберігала також значну кількість тиражу «Альманаху українського-студентського життя в Кракові», виданого власним коштом УСГ у 1931 р. (133 екземпляри було розповсюджено, але на складі під кінець 1932/1933 н.р. залишався ще 331 примірник).

Вищеназвані секції Громади мали досить різний потенціал і досягнення. Спортивна секція в 1932/1933 н.р. об'єднувала 36 членів і провадила досить жваву діяльність: організувала курс з плавання, розігрувалися настільні тенісні матчі, винаймався тенісний корт, організовано дві одноденні лижні екскурсії в околиці Кракова та дві дальні (до Звардоня і Закопаного). Відносно активні були секції Вищих торгівельних курсів (25 членів) і господарчо-кооперативна (24 члени, переважно також студенти Вищих торгівельних курсів). З ними була пов'язана студентська спілка «Самопоміч», яка нараховувала 15 членів. Активно діяв «Мистецький гурток» (10 членів). У 1932/1933 н.р. він організував дві студентські виставки малярства і різьби. Відомості про інші секції є дуже фрагментарні і стосуються переважно кількості членів та книгозбору. Відомо, що технічна секція складалася з 16 членів і мала бібліотечку з 94 томи, правнича секція мала відповідно 29 членів і 31 том книгозбору, медична секція – 37 членів і 40 томів. Секція Волині, Полісся і Холмщини об'єднувала в той період 13 студентів, і про її діяльність відомо лише те, що було підготовлено дві «живі газетки». Досить великі бібліотеки мали секції економічного профілю: секція Вищих торгівельних курсів – 106 книжок, а господарчо-кооперативна секція – 62⁴⁶.

Серйозні зміни чекали Українську студентську громаду в наступному 1933/1934 академічному році. Це було пов'язане з виданням Міністерства релігійних визнань і публічної освіти постанови від 30 квітня 1933 р., що зобов'язувало всі студентські організації до перетворення в товариства представників одного вишу. УСГ направило до ректора Ягеллонського університету прохання з тим, щоб у новому статуті Громади можна було залишити запис про функціонування товариства в усіх краківських вищих навчальних

зкладах, але це прохання не дало жодних результатів⁴⁷. Остаточо Громада була змушена виступити з Центрального союзу українських студентів (ЦЕСУС) в Празі і з львівської філії цієї організації. Правління УСГ викреслило також із списку членів 80 осіб, що навчалися в інших краківських вишах, крім ЯУ. Кількість членів Громади зменшилася до 181 члена⁴⁸.

Упроваджені зміни вплинули на зменшення організаційного потенціалу УСГ у наступні роки. Це відбилося на кількості секцій, які функціонували в межах Громади, – діючих залишилось лише п'ять. Активніше в той час намагалася діяти медична секція, яка влаштувала, зокрема, у грудні 1933 р. екскурсію до української лікарні (Народної лічильні) у Львові. Досить жваву діяльність провадила правничка секція, яка складалася з 40 членів. Вона заслухала кілька рефератів, серед них – «Нація, народ, держава» (доповідач – Григорій Кухар), «Устрій України. I період» (Роман Андріяшин), «Руська Правда» (Михайло Карпишин), «Брестський мир» (Михайло Музичак). Скромні досягнення були і в секції українців, що нараховувала десять членів, але досить потужно діяв хор УСГ (відбулося 40 репетицій), диригентом якого був Андрій Білинський. Приміщення УСГ знаходилося в той час на вул. Ягеллонській, 10 (у приміщенні «Просвіти»), а крім того, чотири рази на тиждень відбувалися двогодинні чергування в аудиторіях університету. Для потреб своїх членів УСГ передплачувала в той час 17 журналів, у тому числі 2 щоденника, 5 тижневиків, 3 двотижневика і 7 щомісячників⁴⁹.

Тогочасним головою Української студентської громади був Володимир Головацький (студент III курсу медичного факультету), членами правління були: Теодозій Сташко (філософський факультет), Михайло Карпишин (факультет права) і Володимир Дебера (медичний факультет). Головою Ревізійної комісії був Володимир Кобільник. Окрім діяльності, яка відбувалася в секціях УСГ, усі секції брали участь і в загальних заходах УСГ для студентської спільноти. Найбільш популярною формою було виголошення публічних рефератів. Від листопада 1933 р. до кінця лютого 1934 р. їх було виголошено п'ять: «Нові часи, нові думки» і «Наше сучасне становище» (Володимир Кобільник), «Людність України під національним і релігійним кутом зору» (доц. др. Володимир Кубійович), «День 22 січня 1919 року в історії України» (П.Грицалюк), «Справа національних меншин на Україні» (М.Карпишин). 30 січня 1934 р. УСГ влаштувала вечір пам'яті українських студентів, що загинули в 1918 р. під Крутами в бою з більшовиками⁵⁰.

Слабко виглядала в цьому періоді взаємодопомогова діяльність УСГ. З огляду на господарчу кризу, дуже рідко вдавалося отримати фінансову допомогу у вигляді добровільних пожертвувань від української діаспори. Єдиним стабільним джерелом фінансової підтримки залишалися скромні субвенції з Ягеллонського університету. До УСГ було звернено 75 прохань про позичку на загальну суму 1150 злотих, але позитивно було

розглянуто лише невелику їх частину. Бракувало коштів на допомогу членам Громади, що видно з офіційних листів до влади Ягеллонського університету: «Кількість членів, батьки яких є переважно селянами, і по яких криза найбільш вдарила, допомоги від Товариства дуже потребують»⁵¹.

Радикалізація політичних поглядів студентів, що належали до УСГ (зокрема, акцептація пропагованої ОУН концепції «національної революції»), вплинула на зміну тематики рефератів, виголошених під час засідань секцій, відбилася також на атмосфері організованих Громадою свят і урочистостей. 22 січня 1933 р. у приміщенні «Просвіти» в Кракові секція пластунів УСГ організувала свято для вшанування боротьби за об'єднання і незалежність України (в день п'ятнадцятої річниці проголошення незалежності Української Народної Республіки і чотирнадцятої – об'єднання УНР і ЗУНР). Як доносили представники поліції, в святі взяли участь 300 осіб. У ході урочистостей мали місце палкі виступи учасників, змістом яких були заклики до послідовної боротьби за волю України.

Перебіг імпрези викликав втручання зі сторони куратора УСГ проф. Тадеуша Лехра-Сплавінського. В результаті керівництво Громади закрило секцію пластунів 6 лютого 1933 р., а її керівнику А.Боринцю, який заперечував, що нібито в ході урочистості мали місце антидержавні вислови, припинили тимчасово членство в правлінні Громади⁵². Боринець був усунутий з правління, що було вимогою влади Ягеллонського університету до куратора Громади. Підставою була постанова Сенату Ягеллонського університету від 26 квітня 1932 р., в якій говорилося, що «членом виконавчої влади студентських товариств можуть бути лише студенти вищих навчальних закладів перелічених в статуті Товариства» (А.Боринець не був вписаний у 1932/1933 н.р. до студентів ЯУ)⁵³.

У 1934 р. Українська студентська громада зазнала репресій з боку поліції і до 1936 р. була паралізована її діяльність. Організована 30 січня 1934 р. у приміщенні Союзу рукодільної молоді (бурса ксьондза Кузновіча) урочистість, присвячена пам'яті полеглим у бою під Крутами українським студентам, в якій брало участь близько 200 осіб, містила, на думку поліції, антидержавний зміст. Її організаторами були члени правління УСГ – голова Володимир Головацький та заступник голови Тарас Даниш. Вони підписали відповідне прохання до краківського міського голови ще до початку свята: «Приймаємо повну відповідальність, що перебіг урочистості не буде суперечити кримінальному кодексу»⁵⁴.

У ході урочистостей, поряд з передбаченими в програмі декламаціями В.Головацького, історичним рефератом на тему боротьби української молоді в 1848, 1917 і 1918 роках та виступами хору, дійшло до підбурливого виступу заступника голови Громади студента Т.Даниша. У ньому наголошувалося, що настане день «помсти над гнобителем»,

«як Жовті Води, Корсунь і Батіг, де український народ дав криваву відсіч за утиски і муку». Урочистості завершилися співом, заспівали – нібито спонтанно – «Не пора, не пора»⁵⁵.

Після отримання депеші від поліції краківський воєвода повідомив прокурора Окружного суду в Кракові про вчинок організаторів свята, який, на його думку, суперечив публічному порядку⁵⁶. Незважаючи на той факт, що більшість членів правління УСГ отримала карні покарання, куратор товариства проф. Лехр-Сплавінський тимчасово припинив діяльність тодішнього правління і надав право керувати Громадою студентів Теодозію Сташку (заступник голови, який не був оскаржений). Куратор запропонував застосувати до звинувачених дисциплінарне покарання⁵⁷. Одночасно, в липні 1934 р., поліція зробила ревізію в приміщенні Громади в зв'язку з підозрою членів правління у співучасті у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Перацького. Було затримано підозрюваних Головацького, Карпишина і Даниша, вилучено книги протоколів, списки членів товариства, касову книгу і банківську книжечку. Всі ці документи було відіслано до слідчого управління м. Варшави і додано до документів справи про замах⁵⁸.

Ця ревізія була пов'язана із перевіркою в Кракові в період з лютого по липень 1934 р. підозрюваних на приналежність до ОУН. Серед підозрюваних осіб, окрім М.Клинишина та якогось Карпинця (в помешканні якого мали нібито конструювати бомбу), з'явилися також прізвища студентів і студенток Ягеллонського університету, зокрема Дар'ї (Марії) Костиківни, Євгенії Лотоцької, Дмитра Пархуця, А.Беляківа, Софії Ольшевської, В.Міхаліва і Францішка Стшельця. Перевірка завершилася арештом 14 червня 1934 р. головних підозрюваних і ліквідацією осередку ОУН у Кракові⁵⁹.

Внаслідок підозри правління Громади у причетності до вбивства польського міністра внутрішніх справ була повністю паралізована діяльність товариства і фактичне її припинення аж до 1936 р. Тарас Даниш листом ректора Ягеллонського університету №661/34 від 16 липня 1934 р. був позбавлений студентських прав через слідство за ст. 170 кримінального кодексу. Остаточо вже в грудні 1934 р. Даниш, Головацький і Карпишин були звільнені з-під арешту в зв'язку з браком доказів, які б пов'язували їх дії зі справою Перацького⁶⁰. УСГ лише в грудні 1935 р. отримала право на поновлення діяльності. Водночас ректор ЯУ порадив Теодозію Сташку скликати загальні збори членів Громади для виборів нових керівних органів товариства⁶¹. Діяльності нового правління тривалий час перешкоджав брак документів, які були вилучені поліцією в липні 1934 р. Лише «після довгих пошуків [документи] були знайдені у слідчого Клеінерта і 27 липня 1937 року повернені слідчому відділу в Кракові для передання власникам»⁶².

У 1937–1938 рр. Громада відновила свою діяльність. 4 лютого 1938 р. поліція провела арешти серед членів УСГ, ревізія в їхніх помешканнях не виявила ніяких доказів

антидержавної діяльності (було конфісковано лише кілька номерів «Бюлетеню Польсько-Українського», який був легальним пресовим органом і отримував дотації польської влади). Арештованих протримали 48 годин, не складаючи жодного поліцейського протоколу, «пояснюючи при звільненні, що [вони] підозрювалися в участі в якійсь єврейсько-комуністичній справі». Між іншими було затримано трьох членів правління Громади: голову товариства Тому Лапичака, заступника голови Володимира Федака і колишнього секретаря Буркацького. Тодішнє правління товариства, на думку куратора Громади проф. Лехра-Сплавінського, складалося «з винятково поважних і відповідальних студентів, які жодного разу не дали підстави до будь-яких застережень, щодо своєї чесності та лояльності»⁶³.

У період від 1 січня 1937 р. до 15 січня 1938 р. Громада через брак зовнішніх фондів була змушена задовольняти свої найважливіші потреби за рахунок членських внесків або дарувань. Так, бібліотека УСГ нараховувала усього 432 томи. Найбільшою популярністю користувалася наукова література. В лютому 1937 р. Громада організувала виставку української книги⁶⁴.

Дуже скромно розвивалася також самопомогова діяльність Громади. Крім дотації 92 злотих з Воєводського Комітету Приятелів Науки і членських внесків, товариство не мало жодних надходжень. Для підтримки своїх найбільш вразливих членів Громаді вдалося відкрити в січні 1938 р. власну столову зі знижками або безкоштовними обідами. Кухня і приміщення товариства містилися по вул. Асника, 3⁶⁵.

У цей період було проведено 12 засідань правління Громади. 15 лютого 1937 р. відбулися загальні збори членів товариства. Було організовано урочисту інавгурацію 1937/1938 н.р. (16 жовтня 1937 р.), під час якої відправлено службу у церкві св. Норберта, заслухано два реферати, декламації та виступ хору. 18 січня 1938 р. у переддень Водохрещення було організовано спільну вечерю. Зібрання членів Громади в той час відбувалися на території Ягеллонського університету в аудиторії №IV Collegium Novum, головне приміщення до 20 січня 1938 р. містилося в кімнаті, яка винаймалася у краківської «Просвіти»⁶⁶.

Наукова діяльність Громади відбувалася в секціях, яких під кінець 1930-х рр. було п'ять. Туристично-краєзнавча секція об'єднувала 32 члени і ставила своєю метою поглиблення знань з краєзнавства та заохочення займатися туризмом. Очолював секцію Володимир Федак, секретар Тадей Білас, скарбник Ярослава Тарнавська. У звітний період (січень 1937 р. – січень 1938 р.) у рамках зібрань секції було виголошено 6 доповідей: «Потреба розвитку туризму» (Тарас Гринишин), «Регіоналізм Гуцульщини» (у рамках «Вечору Гуцульщини»), «Волинь і її пам'ятки» (в рамках «Волинського вечору»), «На пограниччю Румунії» і «Етнографія Карпат» (обидві – доц. Володимир Кубійович) та

«Туризм в Англії» (Ірина Шумовська). Окрім рефератів, секція організувала три екскурсії до Львова, одну до Велічки і кілька за місто, а також постановила створити літній мандрівний табір у 1938 р.⁶⁷

Правнича секція об'єднувала 25 членів. Її головою був Дмитро Пархуц, секретарем – Любомир Сірецький, а скарбником – Григорій Комаринський. У рамках секції 25 червня 1937 р. було заслухано реферат Л.Сірецького «Особа та суспільство під час війни», 15 червня 1937 р. реферат Білинського «Промова Фіхте до німецького народу».

До секції студенток у той час належало 18 осіб. Її очолювала Дарія Костик, секретарем була Ірина Шумовська, а скарбником – Олена Маринович. Під час зібрань секції було репрезентовано огляди преси та відбувалися дискусії на актуальні суспільні теми. 13 червня 1937 р. українські студентки зорганізували вечір пам'яті, присвячений Лесі Українці, а 11 грудня 1937 р. – вечір до дня св. Андрія з декламаціями, співом та народними танцями.

Медична секція об'єднувала 21 члена. Голова – Володимир Конрад, секретар – Роман Смик, скарбник – Володимир Кокорудз. Секція дбала про підвищення фахових знань своїх членів, а також намагалася популяризувати медичні знання. Сільськогосподарська секція нараховувала лише 6 членів. Вона була заснована для поглиблення фахових знань, здобутих в університеті, організувала кілька лекцій з графічної геометрії та передплачувала два сільськогосподарські журнали – «Сільський господар» та «Плонь»⁶⁸.

На 15 лютого 1937 р. до складу правління УСГ входили: голова Тарас Гринишин, заступники Ярослав Буката та Володимир Чавс, секретарі Григорій Івонюк і Х.Хілевська та скарбник Нестор Процик. На наступних загальних зборах, які відбулися 28 лютого 1937 р., головою було вибрано Тому Лапичака, його заступником Володимира Федака, секретарем Михайла Кравчука, скарбником Дмитра Пархуця. Бібліотекою завідувала Ірина Шумовська, секціями керував Нестор Процик. У складі контрольної комісії Громади працювала Дарія Костик, а після Надзвичайних загальних зборів від 16 вересня 1937 р. у складі товариського суду Громади були Володимир Конрад, Григорій Комаринський та Тадей Білас⁶⁹.

Після дворічної перерви, що була викликана тимчасовим припиненням діяльності товариства, правління намагалося наново організувати працю Громади. Однією з цілей правління було «нав'язання єдності з старшим українським суспільством в Кракові», оскільки «до того часу українська студентська молодь не займала в суспільному житті належної позиції». Першим з реалізованих завдань «була стабілізація стосунків з грецько-католицькою парафією Кракова. До того часу ці стосунки були напружені, зараз дякуючи старанням правління співпраця є якнайкращою» – було стверджено в березні 1938 р.⁷⁰ Наступним досягненням було відновлення стосунків з іншими українськими суспільними

товариствами в Кракові, передусім з філією «Просвіти», співпраця з якою в попередні роки мала епізодичний характер. У березні 1938 р. двоє студентів увійшли до складу керівних органів краківської «Просвіти». Правлінню товариства вдалося також відновити стосунки з студентськими молодіжними українськими організаціями Львова, Варшави, Познані та Вільна (Вільнюса)⁷¹.

Правління упорядковувало також повернені слідчим відділом державної поліції вилучені під час ревізії в 1934 р. книги та маєток Громади. Зокрема, вдалося повернути т.зв. «залізний фонд» у розмірі 750 злотих, що дало змогу відкрити вищезгадану кухню товариства. Стараннями правління було збільшено дотації для Громади, натомість не вдалося залучити до праці в товаристві українських студентів з інших вищих навчальних закладів Кракова. Співпраця Громади з Церковним допомоговим комітетом, який діяв при парафії св. Норберта, дала свої плоди у вигляді спільної благодійної акції для найбільш бідніших студентів та одноразової допомоги у вигляді 185 злотих, зібраних серед української «колонії» в Кракові. Це забезпечило додаткове фінансування їдальні і світлиці⁷².

У березні 1938 р. УСГ об'єднувало 83 члени. До вищезгаданих п'яти секцій Громади додалася кооперативна секція, яка нараховувала 24 члени. Для неї передплачувалося 2 журнали – «Господарсько-Кооперативний журнал» та «Кооперативна Республіка».

Новим головою Громади, обраним на Загальних зборах 21 березня 1938 р., став Володимир Федак. До складу правління також увійшли Ірина Шумовська, Олена Котович, Володимир Лисий, Володимир Кокорудз, Маркіян Букачевський та Андрій Гарасовський, до Контрольної комісії було обрано Тому Лапичака, Тадея Біласа, Ярослава Мохнацького та Богдана Подляшевського. На загальних зборах було виголошено подяку краківським українцям Володимирові Стецурі та його дружині, які взяли на себе всі фінансові та юридичні зобов'язання при винаймі помешкання по вул. Асника, 3, де містилася нова світлиця та кухня Громади. Як стверджувалося в офіційних висловленнях, «він один [Стецура] з поміж цілої української колонії Кракова прийшов з допомогою УСГ надаючи свою матеріальну та моральну сторону»⁷³.

У період від 1 січня до 31 грудня 1938 р. у рамках Громади функціонувало п'ять секцій. Секція студенток, якою керувала Олена Котович, розширила свою діяльність. Крім переглядів актуальної преси і дискусій на поточні теми, на зібраннях секції було репрезентовано низку рефератів, зокрема «Лемківщина, Бойківщина, Волинь», та цикл доповідей про становище жінки у Німеччині, Італії, слов'янських країнах та радянській Росії.

Медична секція, яка об'єднувала студентів факультетів фізичного виховання та медичного, переживала в той період кризи. В 1938 р. було виголошено лише один реферат, бібліотечку секції було приєднано до бібліотеки Громади як відділ медичної літератури.

18 жовтня 1938 р. розпочала свою діяльність філософська секція, яка групувала студентів філософського та правничого факультетів. Вона об'єднувала 18 членів, її головою був Іван Атаманюк, заступником – Ярослава Хомяк.

Найбільшою та найефективнішою в той період була туристично-краєзнавча секція, яка нараховувала 24 члени. Протягом шести зібрань було представлено реферати – «Лемківщина», «Географічне розташування Бойківщини та діалект Бойків», «Враження з екскурсії на Маківку», «Життя є чудовим – враження з літньої екскурсії», «Враження з екскурсії до Бразилії», «Закарпаття». Окрім того, було організовано подорожі до Забежова і на Лемківщину. Найменшою з секцій була в той час і надалі сільськогосподарська секція, що об'єднувала сім членів, які вивчали сільське господарство та садівництво⁷⁴.

Українська студентська громада як товариство одного вищого навчального закладу об'єднувала 77 членів, з яких 28 представляло філософський факультет Ягеллонського університету, 20 – правничий факультет, 14 – медичний факультет, 5 – фізичного виховання, 5 – сільськогосподарський факультет, 3 – кооперації і 2 – садівництва⁷⁵. Приміщення Громади містилося до 1 листопада 1938 р. по вул. Асника, 3, а потім по вул. Баторія, 10. Бібліотека товариства нараховувала 347 томів, з яких – 162 книги з галузі права та економіки, 112 томів української художньої літератури, 73 книги з історичних наук, 68 томів медичної літератури, 95 з різної тематики, 37 томів зарубіжної літератури та 87 екземплярів журналів.

Останні загальні збори УСГ відбулися 4 березня 1939 р. Головою став студент II курсу сільськогосподарського факультету Андрій Гарасовський, його заступником – Роман Смик (II курс медичного факультету), секретарем – Євген Казанівський (II курс філософського факультету)⁷⁶. На чолі з цим керівництвом УСГ функціонувала аж до вибуху війни у вересні 1939 р. і завершила дуже важливий етап в історії українського студентського руху – не лише в Кракові, але й взагалі на польських землях.

Отже, українське студентство мало можливість здобувати вищу освіту у вищих навчальних закладах Кракова, організовувати студентські організації для задоволення своїх розмаїтих інтересів. Найбільш помітною серед них була Українська студентська громада в Кракові, яка широко займалася самоосвітою, допомогою українським студентам, представляла їх перед університетською, державною, місцевою владою, національними, державними, закордонними і міжнародними студентськими організаціями, утримувала бібліотеку, організовувала наукові засідання, дискусії, приготування свят, концертів, аматорських виступів, лекцій.

Додаток

Список членів

Української студентської громади в Кракові станом на 1 січня 1939 р.

1.	Атаманюк Іван	філософія
2.	Билів Роман	медицина
3.	Білас Тадеуш	сільське господарство
4.	Білинський Емілян	право
5.	Бобинська Ольга	філософія
6.	Бриньовський Михайло	філософія
7.	Букачевський Маркіян	право
8.	Веселий Михайло	право
9.	Височанська Мирослава	філософія
10.	Возняк Микола	філософія
11.	Войтовіч Лонгін	філософія
12.	Гаєвий Роман	кооперація
13.	Гайдамаха Кирил	філософія
14.	Гарасовський Андрій	сільське господарство
15.	Геник-Березовський Костянтин	медицина
16.	Геник-Березовський Роман	філософія
17.	Гирак Василь	право
18.	Гринишин Тарас	філософія
19.	Донат Ірина	філософія
20.	Духнич Ірина	філософія
21.	Івасикін Леон	садівництво
22.	Казанівський Ярослав	право
23.	Карван Емілія	філософія
24.	Кирилюк Наталія	філософія
25.	Кіндрат Михайло	право
26.	Кокорудз Володимир	медицина
27.	Кокорудз Ярослав	медицина
28.	Комаринський Гжегож	право
29.	Коморовський Юрій	медицина
30.	Костик Дарія	філософія
31.	Костик Яніна	філософія
32.	Котелко Євдокія	філософія

33.	Котовіч Ніна	філософія
34.	Котовіч Олена	філософія
35.	Кушнір Євстахій	садівництво
36.	Лапічак Тамаш	медицина
37.	Лепкалюк Мирослав	філософія
38.	Лец Вадим	медицина
39.	Лисий Володимир	право
40.	Лотоцька Євгенія	філософія
41.	Лубковіч Микола	право
42.	Мартинович Ярослав	фізичне виховання
43.	Матвієнко Роман	медицина
44.	Мелешко Матеуш	фізичне виховання
45.	Москва Валентин	медицина
46.	Мохнацький Юрій	право
47.	Нищота Наталія	фізичне виховання
48.	Пажджьорко Стефан	філософія
49.	Палюх Шимон	право
50.	Пархуць Дмитро	право
51.	Перейма Костянтин	фізичне виховання
52.	Подляшецький Ярослав	право
53.	Порайко Василь	кооперація
54.	Продан Василь	кооперація
55.	Прокопець Йосип	право
56.	Процик Нестор	медицина
57.	Рубінгер Володимир	право
58.	Саєвіч Олександр	право
59.	Сех Роман	медицина
60.	Сидір Емільян	сільське господарство
61.	Скасків Богдан	кооперація
62.	Скубиш Ярослава	філософія
63.	Слободян Володимир	право
64.	Смик Роман	медицина
65.	Сороканюк Стефан	право
66.	Сходницький Йосип	фізичне виховання
67.	Тимошко Ольга	право

68.	Тисовський Ярослав	медицина
69.	Федак Володимир	сільське господарство
70.	Хомяк Євгенія	медицина
71.	Хомяк Ярослава	філософія
72.	Шарий Модест	філософія
73.	Шаршаневич Софія	філософія
74.	Шумовська Ірина	філософія
75.	Яблонський Петро	медицина
76.	Яремич Маркіян	філософія
77.	Ястрембський Костянтин	право

Краків, 31.I.1939 р.

За правління

Голова: Білас Тадеуш

Секретар: Смик Роман

Печатка УСГ

AUJ sygn. II 793, cnp. «Ukraińska Studencka Gromada w Krakowie 1924–1939».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- ¹ *Kulczykowski M.* Analiza zbiorowości studenckiej w pierwszej połowie XIX wieku (studium statystyczne) // *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego od Oświecenia do połowy XX wieku.* – Kraków, 1970. – T.II. – Cz.1; *Serczyk W.A.* Sytuacja materialna studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1919–1939 // *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego od Oświecenia do połowy XX w.* – Kraków, 1964. – T.I; *Tabaka Z.* Analiza zbiorowości studenckiej w latach 1850–1918 // *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego od Oświecenia do połowy XX wieku.* – Kraków, 1970. – T.II. – Cz.1; *Łukawski Z.* Organizacje ukraińskie na Uniwersytecie Jagiellońskim w okresie międzywojennym (1919–1939) // *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego od Oświecenia do połowy XX w.* – Kraków, 1964. – T.I; *Wiszka E.* Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939. – Toruń, 2004; *Filar T.* U stóp królewskiego Wawelu: Społeczność ukraińska w Krakowie w latach 1918–1939. – Kraków, 2004.
- ² *Kulczykowski M.* Op. cit. – S.160.
- ³ *Tabaka Z.* Op. cit. – S. 111.
- ⁴ *Горняткевич Д.* Українці в Краківській Академії мистецтв // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.41.
- ⁵ *Головчанська О.* Українські студенти та випусники Краківської Академії Мистецтв: до питання українсько-польських мистецьких взаємин (1921–1939 pp.). – http://www.denysyuk.com.ua/articles/students_Krakow_2005.rtf
- ⁶ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (Архів Ягеллонського університету, далі – AUJ). – Sygn.II 794. – Спр. «Akademyczna «Hromada» w Krakowie 1888–1890». – Арк. «Устав товариства «Академічна Громада» у Кракові».
- ⁷ *Łukawski Z., Serczyk W.* Młodzież ukraińska na wyższych uczelniach krakowskich w XIX i XX wieku (1867–1939) // *Szkice z dziejów stosunków polsko-ukraińskich / Red. A.Podraza.* – Kraków, 1969. – S.239–244.
- ⁸ *Бажанський М.* Децо із студентського життя в Кракові до 1924 р. // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.44–47.
- ⁹ *Dybiec J.* Oświata, szkolnictwo, nauka. Szkolnictwo wyższe // *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1918–1939 / Red. Bieniarzówna J., Małecki J.M.* – Kraków, 1997. – T.4. – S.310–323.
- ¹⁰ *Горняткевич Д.* Із життя краківської студентської громади в 1919–1923 pp. // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.49–54.
- ¹¹ Там само. – С.49–57.
- ¹² Там само. – С.58.
- ¹³ *Бажанський М.* Товариство Українська Студентська Громада в Кракові // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.60.
- ¹⁴ Там само. – С.60–62.
- ¹⁵ *Łukawski Z.* Op. cit. – S.390–391.
- ¹⁶ AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «Ukraińska Studencka Gromada w Krakowie 1924–1939» (далі – USG 1924–1939). – Арк. «Statut Towarzystwa «Ukraińska Studentśka Hromada w Krakowie». 29 marca 1927 r.
- ¹⁷ *Бажанський М.* Товариство Українська Студентська Громада в Кракові. – С.63.
- ¹⁸ Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.89.
- ¹⁹ Дані встановлені на основі звітних матеріалів в AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939».
- ²⁰ *Бажанський М.* Товариство Українська Студентська Громада в Кракові. – С.60–65.
- ²¹ *Красник І., Ничай В.* Самопомогова акція Т-ва УСГ // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.80–83.
- ²² AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939». – Арк. «Protokół posiedzenia Zarządu Towarzystwa USG z 26 października 1925 r.»
- ²³ *Бажанський М.* Товариство Українська Студентська Громада в Кракові. – С.60–67; *Пшепюрська М.* Бібліотека // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків,

1931. – С.83–84; *Wiszka E.* Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920–1939. – Toruń, 2001. – С.113–114, 149–150, 167, 177; AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939». – Арк. «Журавлі».
- ²⁴ *Бажанський М.* Товариство Українська Студентська Громада в Кракові. – С.60–67.
- ²⁵ Там само.
- ²⁶ *Wiszka E.* Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939. – S.485.
- ²⁷ Ibidem.
- ²⁸ Див.: Іван Фещенко-Чопівський. Життєписно-бібліографічний нарис. Наукове Товариство ім. Шевченка. Визначні діячі НТШ. – Львів, 2000. – Чис.8.
- ²⁹ *Бажанський М.* Товариство Українська Студентська Громада в Кракові. – С.64–65.
- ³⁰ Там само. – С.65–68.
- ³¹ *Кобільник В.* Дещо про секції т-ва «Українська Студентська Громада» в Кракові // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.71.
- ³² З життя спортивної секції при У.С.Г. в Кракові // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.7–74.
- ³³ *Кобільник В.* Вказ. праця. – С.71.
- ³⁴ *Сирота І.* З життя господарсько-кооперативної секції УСГ в Кракові // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.76–78.
- ³⁵ *Кобільник В.* Вказ. праця. – С.71–72.
- ³⁶ Секція студенток УСГ // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.75–76.
- ³⁷ *Кобільник В.* Вказ. праця. – С.72.
- ³⁸ Секція Студентів Волині, Полісся, Підляшша і Холмщини при УСГ в Кракові // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.78–79.
- ³⁹ *Кобільник В.* Вказ. праця. – С.73.
- ⁴⁰ Там само.
- ⁴¹ *Микіта І.* Українські корпорації в Кракові // Альманах українського студентського життя в Кракові. – Краків, 1931. – С.84–85.
- ⁴² Там само. – С.86–88.
- ⁴³ AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939». – Арк. «Sprawozdanie Zarządu USG z działalności Towarzystwa za rok akademicki 1932/1933 (od 29 X 1932 do 31 X 1933 r.) z 31 października 1933 r.»
- ⁴⁴ Ibidem.
- ⁴⁵ Ibidem.
- ⁴⁶ Ibidem.
- ⁴⁷ Ibidem; *Łukawski Z.* Op. cit. – S.408.
- ⁴⁸ AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939». – Арк. «Sprawozdanie z działalności USG za okres od 4 listopada 1933 do 28 lutego 1934 r. z 15 marca 1934 roku».
- ⁴⁹ Ibidem.
- ⁵⁰ Ibidem.
- ⁵¹ Ibidem; див. також: *Serczyk W.A.* Op. cit. – S.419–421.
- ⁵² AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939». – Арк. «Pismo Zarządu USG do Wysokiego Rektoratu UJ nr 14/33».
- ⁵³ Ibidem. – Арк. «Pismo do prof. Tadeusza Lehra-Spławińskiego – kuratora USG z 22 lutego 1933 r.», «Sprawozdanie z działalności USG za rok akademicki 1932/1933».
- ⁵⁴ Ibidem. – Арк. «Odpis z odpisu pisma Wydziału Śledczego Komendy P.P. m. Krakowa do Prokuratury Sądu Okręgowego w Krakowie z 15 maja 1934 r.»
- ⁵⁵ Ibidem.
- ⁵⁶ Ibidem. – Арк. «Pismo wojewody krakowskiego do rektora UJ z 6 lipca 1934 r.»
- ⁵⁷ Ibidem. – Арк. «Pismo prof. T.Lehra-Spławińskiego do rektora UJ z 15 lipca 1934 r.»

- ⁵⁸ Ibidem. – Арк. «Pismo władz akademickich UJ do Sądu Okręgowego Karnego w Warszawie z 30 listopada 1936 r. w sprawie przywrócenia działalności USG w Krakowie – prośba o zwrot dokumentów».
- ⁵⁹ *Filar T.* Op. cit. – S.121.
- ⁶⁰ *Lukawski Z.* Op. cit. – S.409.
- ⁶¹ AUJ. – Sygn.II 793. – Спр. «USG 1924–1939». – Арк. «Pismo rektora UJ do USG, na ręce Teodozego Staszki, studenta filozofii, z 16 grudnia 1935 r.»
- ⁶² Ibidem. – Арк. «Pismo Urzędu Śledczego Komendy Policji Państwowej m. st. Warszawy do Prokuratora Sądu Okręgowego w Warszawie z 28 lipca 1937 r.»
- ⁶³ Ibidem. – Арк. «Odpis pisma prof. T. Lehra-Spławińskiego do rektora UJ prof. Władysława Szafera z 4 marca 1938 r., jako załącznik do listu W.Szafera do wojewody krakowskiego – dra Józefa Tymińskiego z 9 marca 1938 r.»
- ⁶⁴ Ibidem. – Арк. «Sprawozdanie z działalności USG za okres od 1 stycznia 1937 roku do 15 stycznia 1938 r., 31 stycznia 1938 r.»
- ⁶⁵ Ibidem.
- ⁶⁶ Ibidem. – Арк. «Pismo Zarządu USG do Rektoratu UJ w Krakowie z 6 października 1938 r.»
- ⁶⁷ Ibidem.
- ⁶⁸ Ibidem. – Арк. «Sprawozdanie z działalności USG za okres od 1 stycznia 1937 roku do 15 stycznia 1938 r., 31 stycznia 1938 r.»
- ⁶⁹ Ibidem.
- ⁷⁰ Ibidem. – Арк. «Protokół z XV Walnego Zebrania USG w Krakowie, odbytego w dniu 12 marca 1938 r.»
- ⁷¹ Ibidem.
- ⁷² Ibidem.
- ⁷³ Ibidem.
- ⁷⁴ Ibidem. – Арк. «Sprawozdanie z działalności USG za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1938 r.»
- ⁷⁵ Ibidem. – Арк. «Spis członków USG, według stanu faktycznego na dzień 1 stycznia 1939 r.»
- ⁷⁶ Ibidem. – Арк. «Pismo Zarządu USG do rektora UJ z 8 marca 1939 r.»